

Tulevaisuus työryhmä

/ B&K

Name	Date modified	Type	Size
130315-v1-KY_tulevaisuudessa_-_rakennevaihtoehtoista.DOC	20.7.2007 17:55	Microsoft Office ...	244 KB
130315-v2A-KY_tulevaisuudessa_-_rakennevaihtoehtoista.DOC	24.10.2007 16:58	Microsoft Office ...	251 KB
130315-v2-KY_tulevaisuudessa_-_rakennevaihtoehtoista.DOC	24.10.2007 16:58	Microsoft Office ...	256 KB
137053-v1-KY_rakennevaihtoehdot_+_vertailua.DOC	24.10.2007 16:58	Microsoft Office ...	229 KB
147693-v1-KY_n_muutokseen_liittyvat_toimet.PPT	14.12.2007 14:33	Microsoft Office P...	3 306 KB
157129-v1D-Muistio_KY_ile_yhdistyksen_ja_saation_perustamiseen_liittyvistä_asioista.DOC	6.3.2008 11:26	Microsoft Office ...	276 KB
161233-v1A-Saation_hallituksen_vastuut_ja_velvollisuudet.DOC	24.3.2008 11:04	Microsoft Office ...	238 KB
173228-v1-Muistio_epäitsenäisestä_säätiöstä_.DOC	27.6.2008 9:39	Microsoft Office ...	229 KB
182444-v1A-Mahdollisista_oikeusprosessista_siirrettävän_omaisuuden_määrään_liittyen.DOC	17.9.2008 11:27	Microsoft Office ...	256 KB
aatoimisteiden_hintalaskelmaa.xlsx	19.11.2007 15:48	Microsoft Office E...	11 KB
hallintomallista_pohdittua_2008_2_5.docx	6.2.2008 19:39	Microsoft Office ...	18 KB
KY_tarjouspyyntö_asianajotoimistoille.docx	30.10.2007 11:11	Microsoft Office ...	85 KB
KY_tarjouspyyntö_asianajotoimistoille.pdf	30.10.2007 15:45	Adobe Acrobat D...	266 KB
KY_tarjouspyyntö_asianajotoimistoille_draft.docx	29.10.2007 17:48	Microsoft Office ...	86 KB
KY_varallisuuden_säätiöittäminen_muistio_BK.docx	26.11.2007 11:28	Microsoft Office ...	90 KB
KY_varallisuuden_säätiöittäminen_muistio_BK.pdf	26.11.2007 11:43	Adobe Acrobat D...	623 KB
Muistio_epäitsenäisestä_säätiöstä.pdf	31.10.2009 16:52	Adobe Acrobat D...	89 KB
Muistio_Saation_ja_yhdistyksen_perustaminen_alleirjoitettu_2008.3.5.pdf	19.1.2009 11:37	Adobe Acrobat D...	524 KB
Tapaamismuistio_BK_20081215.docx	15.12.2008 15:59	Microsoft Office ...	36 KB
Viesti_KYn_symboleista_ja_tavaramerkeistä_2009.9.1.msg	1.9.2009 17:21	Outlook-kohde	42 KB
Viesti_KYn_symboleista_ja_tavaramerkeistä_2009.9.1.txt	1.9.2009 17:22	Text Document	9 KB

Aalto-yliopiston ylioppilaskunta



Luonnos 20.7.2007

MUISTIO 20.7.2007

KY - TULEVAISUUDEN RAKENNEVAIHTOEHDOSTA

Helsingin kauppakorkeakoulun ylioppilaskunta ("KY") on pyytänyt asianajotoimisto Borenius & Kempainen Oy:ltä muistiota erilaisista rakennevaihtoehdoista tilanteesta, jossa valtioneuvosto on valmistelussa niin sanotun innovaatioyliopistohankkeen toteuttamista. Opetusministeriön tiedotteen (5.7.2007) mukaan lähtökohtana uudelle yliopistolle on kolmen olemassa olevan yliopiston eli Teknillisen korkeakoulun, Helsingin kauppakorkeakoulun ja Taideteollisen korkeakoulun yhdistäminen. Yliopistojen yhdistymisellä uudeksi teknisten tieteiden, kauppatieteiden ja taideteollisen alan yliopistoksi tavoitellaan tiedeyhteisöä, joka pystyy kilpailemaan kansainvälisellä tasolla sekä huippu-tutkijoista että lahjakkaimmista opiskelijoista.

Tämän muistion tarkoituksena on toimia keskustelun apuvälineenä erityisesti KY:n ja sen olemassa olevan varallisuuden järjestelymahdollisuuksista tulevaisuudessa, eikä sen ole tarkoitus olla tyhjentävä esitys käsitellyistä vaihtoehdoista. Muistiossa ei ole tarkoitus käsitellä uuden yliopiston asemaa eikä muutenkaan tarjota valmiita ratkaisuja. Keskustelujen jälkeen potentiaalisia vaihtoehtoja on syytä tutkia tarkemmin myös juridisesti.

Taustaa

KY on vuonna 1911 perustettu julkisyhteisö, jonka tarkoituksena on olla jäsentensä yhdyssiteenä ja edistää heidän yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja henkisiä sekä opiskeluun ja opiskelijan asemaan yhteiskunnassa liittyviä pyrkimyksiä. KY:n jäseniä on tällä hetkellä noin 3.750 ja jäsenkunta muodostuu lähinnä Helsingin kauppakorkeakoulussa ylempää ja alemmaa korkeakoulututkintoa suorittavista opiskelijoista. KY:lle on kymmenien vuosien aikana kertynyt merkittävä omaisuusmassa ja nykyiset ylioppilaskunta-aktiivit haluaisivat varmistua siitä, että omaisuutta käytettäisiin kauppatieteen opiskelijoiden hyväksi jatkossakin.

Innovaatioyliopistohanke on lähtöisin valtakunnanpolitiikasta ja pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen hallitusohjelmassa (19.4.2007) todetaankin innovaatioyliopistosta sivulla 13, että hallitus tukee kansainväliseen kärkeen tähtäävän huippuyliopiston muodostamista. Sivulla 30 luvataan puolestaan, että toteutetaan tutkimuksen ja koulutuksen huippuyliopisto (Teknillinen korkeakoulu, Helsingin kauppakor-

keakoulu ja Taideteollinen korkeakoulu). Ylioppilaskuntien asemaan ei hallitusohjelmassa puututa.

Ylioppilaskunnasta

Nykytilanteessa erillisten korkeakoulujen piirissä toimii jokaisessa oma ylioppilaskuntansa. Ylioppilaskuntien asema perustuu yliopistolain 40 §:än, jonka mukaisesti kaikki yliopiston opiskelijat, jotka on otettu opiskelijoiksi alempaan ja ylempään korkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin, kuuluvat ylioppilaskuntaan. Ylioppilaskunta voi hyväksyä jäsenikseen myös muita yliopiston opiskelijoita. Saman pykälän mukaisesti ylioppilaskunnalla on itsehallinto ja tarkemmat säännökset ja määräykset ylioppilaskunnasta annetaan asetuksella (ylioppilaskunta-asetus) ja ylioppilaskunnan säännöillä. Itsehallinnolla tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että ylioppilaskuntien säännöt voivat poiketa toisistaan.

Yliopistolain säännöksen suppeudesta johtuen ylioppilaskunta-asetus käytännössä sääntelee ylioppilaskuntien toiminnan ja itsehallintovallan rajat. Myös ylioppilaskunta-asetus on sisällöltään melko suppea ja jättää paljon mahdollisuuksia ylioppilaskuntien hallinnon sääntelyyn ylioppilaskuntien säännöissä ja alemmanasteisissa ohje- ja johtosäännöissä, joista ylioppilaskunta päättää omien sääntöjensä mukaisesti. Ylioppilaskunta-asetuksen soveltamisalasäännös määrittää käytännössä ne ylioppilaskunnat, jotka ovat julkisoikeudellisia yhteisöjä. KY kuuluu näihin julkisoikeudellisiin yhteisöihin.

Vaikka ylioppilaskunnat muistuttavat monessa suhteessa tavallisia yhdistyksiä, eroaa julkisoikeudellinen yhdistys perinteisestä yhdistyksestä ainakin siten, että julkisoikeudellinen yhdistys ei ole jäsentensä sopimukseen perustuva vaan lainsäädäntötoimin järjestetty yhteisö. Ylioppilaskunta onkin lainsäädäntötoimin perustettu yhteisö ja itsenäinen oikeushenkilö, jolle on annettu itsehallinto-oikeus. Ylioppilaskunta ei ole rekisteröity yhdistys eikä siihen sovelleta yhdistyslakia. Ylioppilaskuntia tulisikin luonnehtia julkisoikeudellisiksi aatteellisiksi yhteisöiksi.

Oikeuskirjallisuudessa on todettu, että julkisoikeudelliset yhdistykset ovat lainsäädäntötoimin järjestetty erityisiä, tarkoin rajattuja tarkoituksia varten. Niiden perustaminen on useimmiten pakollista, ne eivät voi itse päättää omasta tarkoituksestaan ja niiden jäsenyys on pakollista eikä vapaaehtoisuuteen perustuvaa kuten tavallisissa yhdistyksissä. Julkisoikeudelliselle yhdistykselle on usein tarkoituksensa toteuttamiseksi uskottu julkista valtaa erityisesti suhteessa jäsenistöönsä. Julkisoikeudellisella yhdistyksellä on oma tahdonmuodostuksensa, oma intressinsä ja oikeutensa, mutta sen asema perustuu valtion tahtoon ja se on velvollinen täyttämään velvollisuutensa valtiota kohtaan. Kirjallisuuden mukaan julkisoikeudellinen yhdistys ei elä pelkästään omaa itseään varten



vaan myös valtiota varten. Julkisoikeudellisia yhdistyksiä on siis kuvattu lakisääteistä tehtävää toteuttaviksi, yhdistyslain soveltamisen ulkopuolelle jätetyiksi yhdistyksiksi, joihin usein liittyy pakkojäsenyys ja pakollinen jäsenmaksu. Julkisoikeudellisen yhdistyksen perustaminen vaatii lainsäädäntötoimia samoin kuin sen purkaminen.

Ylioppilaskunnan lakkauttamisesta

Ylioppilaskuntien toiminta perustuu ylioppilaskunnan jäsenten itsehallintoon. Ylioppilaskuntien toiminta on itsenäistä suhteessa valtion- ja kuntahallintoon sekä yliopiston hallintoon.

Ylioppilaskunnan oikeudellisen aseman muuttaminen voidaan tehdä muuttamalla yliopistolakia ja/tai asetusta. Ylioppilaskunta ei oikeushenkilönä kuulu tässä suhteessa yleisesti yhdistyksiä koskevan perustuslaissa turvatun yhdistymisvapauden piiriin, johon vakiintuneesti on katsottu kuuluvan suoja yhdistyksen lakkauttamista ja toiminnan kieltämistä vastaan sekä yhdistysautonomia. Tästä johtuen ylioppilaskunnan jäsenyyttä ja asemaa koskevat muutokset voidaan tehdä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Ylioppilaskuntien itsehallinto ei siis ole turvattu perustuslaissa.

Toisaalta ylioppilaskunnan asema perustuu yliopiston asemaan ja niistä annettuun lainsäädäntöön, joten ylioppilaskunnan asemaa itsehallintoon oikeutettuna yhteisönä turvaa ainakin välillisesti perustuslakiin perustuva yliopiston itsehallinto-oikeuden suoja. Ylioppilaskunnan itsehallintoa myös rajoittaa ylioppilaskunta-asetuksessa säädetty rehtorin asema ylioppilaskunnan sääntöjen ja jäsenmaksun vahvistajana.

Ylioppilaskunnan luonnetta vakaana organisaationa kuvaa se, että ylioppilaskunta-asetuksessa tai KY:n säännöissä ei ole mitään viittauksia ylioppilaskunnan lakkauttamiseen tai purkamiseen liittyen.

Kuten yllä on sanottu, voidaan ylioppilaskuntien asemaan puuttua lainsäädäntöä muuttamalla. Lainsäädännössä ei kuitenkaan ole johdettavissa selkeitä linjauksia mitä tapahtuisi olemassa olevan ylioppilaskunnan omaisuudelle, mikäli yliopisto esimerkiksi yhdistettäisiin toiseen yliopistoon tai jopa lakkautettaisiin kokonaan. Yhteisöoikeudellisten periaatteiden mukaan olisi perusteltua, että omaisuus käytettäisiin tavalla tai toisella edelleen opiskelijoiden hyväksi, mutta täyttä varmuutta tästä ei ole. Asiaan täytynee kuitenkin ottaa kantaa tavalla tai toisella lainsäädäntöä muutettaessa.

Mikäli yliopistot yhdistettäisiin välittömästi yhdeksi innovaatioyliopistoksi, saattaisi lainsäätäjän kannalta looginen vaihtoehto olla yhdistää myös ylioppilaskunnat yhdeksi suureksi ylioppilaskunnaksi. Tällöin

esimerkiksi omaisuutta tuskin automaattisesti korvamerkittäisiin tietyn alan opiskelijoiden käyttöön. Mahdolliset etukäteistoimenpiteet onkin siis syytä pohtia huolellisesti ennen kuin lainsäädännön muutoksiin ryhdytään.

[MA: Jonkinlaista ohjausta vastaavankaltaisesta tilanteesta saattaisi löytyä edesmenneen eläinlääketieteellisen korkeakoulun ylioppilaskunnan lakkauttamisen yhteydestä. Tämä vaatii kuitenkin lisätutkimista.]

Ylioppilaskuntien omaisuuden hallinnoinnista

Ylioppilaskunta-asetuksen mukaan ylioppilaskunnan päätösvaltaa käyttävät ylioppilaskunnan edustajisto ja hallitus siten kuin ylioppilaskunnan säännöissä tarkemmin määrätään. Hallinto- ja toimeenpanovaltaa käyttää hallitus.

Ylioppilaskunnan taloutta koskevissa asioissa voidaan ylioppilaskunnan päätös-, hallinto- ja toimeenpanovaltaa säännöissä määrättävällä tavalla siirtää edustajiston asettamalle toimielimelle. Toimielimen jäsenistä enintään puolet voidaan valita ylioppilaskunnan ulkopuolisista, talouselämään perehtyneistä henkilöistä. Puheenjohtajan tulee kuitenkin olla ylioppilaskunnan jäsen.

Kuten yllä sanotusta käy ilmi on lainsäädännössäkkin pidetty tärkeänä sitä, että ylioppilaskunnan asioissa (ml. talousasiat) päätösvaltaa käyttävät nimenomaan ylioppilaskunnan jäsenet. KY:n organisaatiossa taloutta ja omaisuudenhoitoa koskevissa asioissa käyttää päätös-, hallinto- ja toimeenpanovaltaa edustajiston ja hallituksen valitsema taloustoimikunta siten kuin säännöissä ja työjärjestyksissä tarkemmin säädetään.

Käytännön omaisuudenhoito voidaan luonnollisesti ulkoistaa laajastikin, mutta ylioppilaskunta-asetuksen mukaisesti päätösvalan on säilyttävä jäsenillä.

Säätiö

Opiskelijayhteisöjen piirissä esiintyy erinäinen määrä säätiöitä, jotka tavalla tai toisella tukevat opiskelijoiden tai opiskelijajärjestöjen toimintaa. Säätiöitä ovat perustaneet esimerkiksi yliopistot ja osakunnat tai useat ylioppilaskunnat yhdessä.

Säätiö määritellään useimmiten omaisuusmassaksi, joka on sijoitettu määrätarkoitukseen tai oikeammin määrätarkoitukseen käytettäväksi luovutetun omaisuuden hoitamista varten säätiölain säännösten mukaisesti perustetuksi itsenäiseksi oikeushenkilöksi. Säätiö on verraten jäykkä organisaatiomuoto, jonka tarkoitus on sidottu toisin kuin esi-



merkiksi yhdistyksillä tai osakeyhtiöillä. Säätiöt ovat usein aktiivisia toimintayksiköitä eikä vain passiivisia omaisuusmassoja. Säätiö ei ole perinteisessä (yhteisöoikeudellisessa) mielessä yhteisö, eikä sillä ole esimerkiksi omistajia jäseniä tms. Säätiötä säädellään säätiölaitilla ja säätiöasetuksella.

Säätiötä perustettaessa on ymmärrettävä, että säätiölle luovutettu omaisuus on aidosti luovutettu ulkopuoliselle oikeushenkilölle eikä säätiöintiä voi perua. Mikäli säätiöimiseen päädytään, on asiaa syytä harkita tarkasti sillä toimenpide on monessa suhteessa peruuttamaton.

Säätiön perustaja ei lähtökohtaisesti voi jälkikäteen kontrolloida säätiötä vaan kyseessä on täysin erillinen yhteisö. Säätiöllä ei siis ole esimerkiksi omistajia samalla tavalla kuin osakeyhtiöllä. Säätiön perustaja määrää säätiötä perustettaessa säätiölle tarkoituksen ja säännöt, ja antaa hallitukselle (lähtökohtaisesti säätiön ainoalle toimielimelle) mandaatin toimia tarkoituksen mukaisesti sääntöjen edellyttämällä tavalla. Säännöissä on mahdollista antaa tarkkojakin määräyksiä hallituksen toiminnalle tai vaihtoehtoisesti jättää määräykset hyvinkin laveaksi. Mitä laveamat sääntömääräykset ovat, sitä vapaammat kädet hallituksella on järjestää toimintansa. Perustamisen jälkeen perustaja ei enää valvo säätiötä tai sen hallitusta kuin korkeintaan hallituksen nimittämisoikeuden kautta. Säätiön hallituksen jäsenet eivät aja hallituksessa nimittäjänsä asiaa eivätkä ole sidottuja tämän määräyksiin. Hallituksen jäsenen ainoa tehtävä on osallistua hallituksessa tarkoituksen toteuttamiseen. Säätiöiden toimintaa valvoo patentti- ja rekisterihallitus. Hallituksen lisäksi säätiöllä voi olla esimerkiksi hallintoneuvosto, mutta ehdottomasti tärkein toimielin on hallitus.

Säätiön tarkoituksen muuttaminen on jälkikäteen vaikeaa ja edellytykset ovat tiukat. SäätiöL 17 § mukaan se on mahdollista, mikäli säätiön varojen käyttäminen sille määrättyyn tarkoitukseen on mahdotonta, olennaisesti vaikeutunut, varojen vähyyden vuoksi tai muusta syystä kokonaan tai huomattavalta osalta hyödytöntä taikka lain tai hyvien tapojen vastaista. Uusi tarkoitus ei saa olennaisesti poiketa alkuperäisestä tarkoituksesta. Muuttaminen ei siis ole mahdollista, jos säätäjän tai hallituksen tahtotila muuttuu, säätiön olisi hyödyllisempää toteuttaa toista tarkoitusta, tarkoitus on turhan suppea, toimintaympäristö on muuttunut säätiön perustamisajankohdasta tai muissa vastaavissa tilanteissa.

Mikäli KY päätyisi siirtämään omaisuuttaan perustettavalle (tai olemassa olevalle) säätiölle on tämä täysin mahdollista. Säädekirjaan on mahdollista kirjata esimerkiksi, että säätiön varat on myös tulevaisuudessa käytettävä vain kauppatieteen opiskelijoiden hyväksi. On kuitenkin huomattava, että mikäli omaisuus siirretään säätiölle, on ne aidosti

luovutettu pois KY:lta, eikä niitä saada jälkikäteen takaisin. Myös säätiön tarkoituksen laatiminen on tehtävä huolella ja hallituksen jäsenten nimitysprosessi on syytä laatia asianmukaiseksi.

Rahasto

KY:n ja muiden ylioppilaskuntien taseessa on eriteltyinä erilaisia rahastoja. KY:n pysyvien erillisrahastojen perustamisesta ja lakkauttamisesta päättää edustajisto 2/3 määräenemmistöllä. KY:n rahastot ovat siis ylioppilaskunnan kontrollissa eikä tässä ole tarkemmin käyty läpi miten kyseiset rahastot on muodostettu. Edustajistolla on kuitenkin ainakin juridinen valta päättää niiden lakkauttamisesta.

Rahastot ovat oikeudelliselta luonteeltaan usein niin sanottuja epäitsenäisiä säätiöitä. Epäitsenäinen säätiö jää säätiölain soveltamisen ja säätiöiden viranomaisvalvonnan ulkopuolelle. Epäitsenäinen säätiö syntyy useimmiten kun tietty omaisuus luovutetaan jollekin jo olemassa olevalle luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle käytettäväksi nimettyyn tarkoitukseen niin, että omaisuuden saajan on hoidettava luovutettua omaisuutta erillään muusta varallisuudestaan. Luovuttajan päätävävallassa on, laatiiko hän epäitsenäiselle säätiölle säännöt ja, jos laatii, mistä asioista niissä määrätään. Koska viranomaisvalvontaa ei ole, voi sääntöjen noudattamisen valvonta osoittautua käytännössä hankalaksi.

Innovaatioyliopistohankkeen yhteydessä ylioppilaskuntien mahdollisesti yhdistyessä voisi yksi vaihtoehto olla KY:n omaisuuden luovuttaminen uudelle ylioppilaskunnalle erillisenä "KY-rahastona", jonka käytöstä määrättäisiin ennakolta. Rahaston (-jen) perustaminen on säätiöintiä joustavampi vaihtoehto ja rahaston säännöt voitaisiin laatia sellaisiksi, että omaisuuden käyttötarkoitus voisi myöhemmin (esimerkiksi tiukan määräenemmistöpäätöksen turvin) tarvittaessa muuttua.

Osakuntamalli

Eräiden ylioppilaskuntien yhteydessä toimii erilaisia osakuntia, jotka voivat olla joko yhdistyslain mukaan perustettuja ja toimivia yhdistyksiä tai yliopistoasetuksen mukaisia lähinnä ylioppilaskuntiin rinnastettavia julkisoikeudellisia yhteisöjä. Osakunnat eroavat ylioppilaskunnista muun muassa siinä, että niihin liittyminen on aina vapaaehtoista.

Yksi mahdollinen vaihtoehto innovaatioyliopiston perustamisen yhteydessä voisi olla malli, jossa kaikki opiskelijat kuuluisivat uuden yliopiston opiskelijoina sen ylioppilaskuntaan, jonka lisäksi heillä olisi mahdollisuus liittyä entisiin ylioppilaskuntiin, jotka jatkaisivat toimintaansa osakunnan kaltaisina järjestöinä. Tällöin nykyiset ylioppilaskunnat voisivat osittain säilyttää lainsäädännöllistä erityisasemaansa. Mikäli tähän



malliin päädytään, on kuitenkin selvitettävä huolellisesti, miten varmistetaan, ettei esimerkiksi KY:n nykyinen omaisuus siirtyisi uudelle ylioppilaskunnalle tai muulle ulkopuoliselle taholle, vastoin KY:n tahtoa.

Tiedekuntajärjestömalli

Joissain ylioppilaskunnissa (esimerkiksi Helsingin yliopiston ylioppilaskunnassa) toimii ylioppilaskunnan piirissä osakuntien ohella vahvojakin tietyn alan opiskelijat yhteen kokoavia järjestöjä, joilla voi olla jopa tuhansia jäseniä ja ne voivat hallita kohtuullisia omaisuusmassoja. Nämä järjestöt ovat lähinnä yhdistysmuotoisia ja niihin sovelletaan yhdistyslakia. Kuten yllä on todettu, on tavallisten yhdistysten asema tietyllä tavalla juridisesti jopa suojatumpi kuin ylioppilaskunnilla. Toisaalta nämä järjestöt eivät ole julkisoikeudellisen yhteisön lainsäädännöllisessä asemassa siten kuin ylioppilaskunnat ja osin osakunnat. Yhdistyksiin liittyminen on vapaaehtoista.

Tiedekuntajärjestömalli voisi myös olla lähinnä osakuntamalliin rinnastettava vaihtoehto. Lienee mahdollista perustaa erillinen yhdistys esimerkiksi KY:n nykyisillä jäsenkriteereillä ja siirtää sille KY:n nykyistä omaisuutta. Tämä tuskin tulee tapahtumaan lainsäädännön kautta, joten toiminta edellyttänee aktiivisuutta KY:n suunnalta.

Verotuksesta

Ylioppilaskuntia on käsityksemme mukaan pidetty verotuksessa yleishyödyllisinä yhteisöinä, jotka ovat toiminnastaan laajasti verovapaita, eli ne maksavat tuloistaan veroja muita yhteisöjä rajoitetummin.

Verolainsäädännön yhteisökäsite poikkeaa jonkin verran yhteisöoikeudellisesta yhteisön käsitteestä ja esimerkiksi itsenäisiä ja jopa epäitsemäisiä säätiöitä voidaan pitää verotuksessa yhteisöinä ja siten erillisinä verosubjekteina.

Lähtökohtaisesti kaikkia yllä esitettyjä organisoitumisvaihtoehtoja voidaan verotuksessa käsitellä yhteisöinä. Tämän johdosta verostatuksen yleishyödyllisenä tai "tavallisena" yhteisönä ratkaisee, kuten tähänkin asti, yhteisön tosiasiallinen toiminta. Teoriassa ei siis pitäisi olla verotuksellisia esteitä organisaatiomallin valinnalle vaan nykyisenlaajuinen verovapaus (status yleishyödyllisenä yhteisönä) pitäisi olla saavutettavissa riippumatta valitusta organisaatiomallista.

Käytännössä voi kuitenkin olla mahdollista, että johtuen ylioppilaskuntien ja osittain myös osakuntien lainsäädännöllisestä erityisasemasta, saattaa poliittinen kynnys lähteä kyseenalaistamaan järjestön yleishyödyllisyysstatusta olla korkeammalla valittaessa organisaatiomalliksi



ylioppilaskunta tai osakunta. Tällä tuskin kuitenkaan on ratkaisevaa merkitystä valinnalle.

Yhteenvetoa

Ulkopuolisen silmin loogisimmalta vaihtoehdolta yliopistojen yhdistämisen yhteydessä vaikuttaisi myös nykyisten ylioppilaskuntien yhdistäminen yhdeksi suureksi ylioppilaskunnaksi. Erilaisista lähtökohdista johtuen tämä ei todennäköisesti olisi esimerkiksi KY:n kannalta optimaalinen vaihtoehto, mikäli halutaan varmistua siitä, että omaisuutta käytetään jatkossakin vain kauppatieteen opiskelijoiden hyväksi.

Yllä esitetyistä vaihtoehdoista ylioppilaskuntamuodossa toimiminen on todennäköisesti tutuin vaihtoehto. Säätiömallin ongelmana lienee omistuksen eriytyminen ylioppilaskunnista ja tietynlainen joustamattomuus. Osakunta- tai yhdistysvaihtoehdossa joudutaan todennäköisesti tinkimään pakko/automaatiojäsenyydestä. Toisaalta nykyisillä lähtökohdilla pystyttäneen myös tekemään jäsenyydestä niin houkutteleva, että jäsenkatoa tuskin joudutaan ainakaan lähitulevaisuudessa pelkäämään.

VAKUUDEKSI

Nimi
asema

Nimi
asema



Luonnos 18.9.2007

MUISTIO 18.9.2007

KY - TULEVAISUUDEN RAKENNEVAIHTOEHDOSTA

Helsingin kauppakorkeakoulun ylioppilaskunta ("KY") on pyytänyt asianajotoimisto Borenius & Kempainen Oy:ltä muistiota erilaisista rakennevaihtoehdoista tilanteesta, jossa valtioneuvosto on valmistelussa niin sanotun innovaatioyliopistohankkeen toteuttamista. Opetusministeriön tiedotteen (5.7.2007) mukaan lähtökohtana uudelle yliopistolle on kolmen olemassa olevan yliopiston eli Teknillisen korkeakoulun, Helsingin kauppakorkeakoulun ja Taideteollisen korkeakoulun yhdistäminen. Yliopistojen yhdistymisellä uudeksi teknisten tieteiden, kauppatieteiden ja taideteollisen alan yliopistoksi tavoitellaan tiedeyhteisöä, joka pystyy kilpailemaan kansainvälisellä tasolla sekä huippu-tutkijoista että lahjakkaimmista opiskelijoista.

Tämän muistion tarkoituksena on toimia keskustelun apuvälineenä erityisesti KY:n ja sen olemassa olevan varallisuuden järjestelymahdollisuuksista tulevaisuudessa, eikä sen ole tarkoitus olla tyhjentävä esitys käsitellyistä vaihtoehdoista. Muistiossa ei ole tarkoitus käsitellä uuden yliopiston asemaa eikä muutenkaan tarjota valmiita ratkaisuja. Keskustelujen jälkeen potentiaalisia vaihtoehtoja on syytä tutkia tarkemmin myös juridisesti.

Taustaa

KY on vuonna 1911 perustettu julkisyhteisö, jonka tarkoituksena on olla jäsentensä yhdyssiteenä ja edistää heidän yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja henkisiä sekä opiskeluun ja opiskelijan asemaan yhteiskunnassa liittyviä pyrkimyksiä. KY:n jäseniä on tällä hetkellä noin 3.750 ja jäsenkunta muodostuu lähinnä Helsingin kauppakorkeakoulussa ylempää ja alemmaa korkeakoulututkintoa suorittavista opiskelijoista. KY:lle on kymmenien vuosien aikana kertynyt merkittävä omaisuusmassa ja nykyiset ylioppilaskunta-aktiivit haluaisivat varmistua siitä, että omaisuutta käytettäisiin kauppatieteen opiskelijoiden hyväksi jatkossakin.

Innovaatioyliopistohanke on lähtöisin valtakunnanpolitiikasta ja pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen hallitusohjelmassa (19.4.2007) todetaankin innovaatioyliopistosta sivulla 13, että hallitus tukee kansainväliseen kärkeen tähtäävän huippuyliopiston muodostamista. Sivulla 30 luvataan puolestaan, että toteutetaan tutkimuksen ja koulutuksen huippuyliopisto (Teknillinen korkeakoulu, Helsingin kauppakorkeakoulu ja Taideteollinen korkeakoulu). Ylioppilaskuntien asemaan ei

hallitusohjelmassa puututa. Asiaa valmistelleen suunnittelutyöryhmän ehdotuksen mukaan innovaatioyliopiston oikeushenkilömuoto olisi yksityisoikeudellinen säätiö, jonka peruspääoma tulisi valtiolta sekä elinkeinoelämältä ja yksityisiltä lahjoittajilta.

Ylioppilaskunnasta

Nykytilanteessa erillisten korkeakoulujen piirissä toimii jokaisessa oma ylioppilaskuntansa. Ylioppilaskuntien asema perustuu yliopistolain 40 §:ään, jonka mukaisesti kaikki yliopiston opiskelijat, jotka on otettu opiskelijoiksi alempaan ja ylempään korkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin, kuuluvat ylioppilaskuntaan. Ylioppilaskunta voi hyväksyä jäsenikseen myös muita yliopiston opiskelijoita. Saman pykälän mukaisesti ylioppilaskunnalla on itsehallinto ja tarkemmat säännökset ja määräykset ylioppilaskunnasta annetaan asetuksella (ylioppilaskunta-asetus) ja ylioppilaskunnan säännöillä. Itsehallinnolla tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että ylioppilaskuntien säännöt voivat poiketa toisistaan.

Yliopistolain säännöksen suppeudesta johtuen ylioppilaskunta-asetus käytännössä sääntelee ylioppilaskuntien toiminnan ja itsehallintovallan rajat. Myös ylioppilaskunta-asetus on sisällöltään melko suppea ja jättää paljon mahdollisuuksia ylioppilaskuntien hallinnon säätelyyn ylioppilaskuntien säännöissä ja alemmanasteisissa ohje- ja johtosäännöissä, joista ylioppilaskunta päättää omien sääntöjensä mukaisesti. Ylioppilaskunta-asetuksen soveltamisalasäännös määrittää käytännössä ne ylioppilaskunnat, jotka ovat julkisoikeudellisia yhteisöjä. KY kuuluu näihin julkisoikeudellisiin yhteisöihin.

Vaikka ylioppilaskunnat muistuttavat monessa suhteessa tavallisia yhdistyksiä, eroaa julkisoikeudellinen yhdistys perinteisestä yhdistyksestä ainakin siten, että julkisoikeudellinen yhdistys ei ole jäsentensä sopimukseen perustuva vaan lainsäädäntötoimin järjestetty yhteisö. Ylioppilaskunta onkin lainsäädäntötoimin perustettu yhteisö ja itsenäinen oikeushenkilö, jolle on annettu itsehallinto-oikeus. Ylioppilaskunta ei ole rekisteröity yhdistys eikä siihen sovelleta yhdistyslakia. Ylioppilaskuntia tulisikin luonnehtia julkisoikeudellisiksi aatteellisiksi yhteisöiksi.

Oikeuskirjallisuudessa on todettu, että julkisoikeudelliset yhdistykset ovat lainsäädäntötoimin järjestetty erityisiä, tarkoin rajattuja tarkoituksia varten. Niiden perustaminen on useimmiten pakollista, ne eivät voi itse päättää omasta tarkoituksestaan ja niiden jäsenyys on pakollista eikä vapaaehtoisuuteen perustuvaa kuten tavallisissa yhdistyksissä. Julkisoikeudelliselle yhdistykselle on usein tarkoituksensa toteuttamiseksi uskottu julkista valtaa erityisesti suhteessa jäsenistöön. Julkisoikeudellisella yhdistyksellä on oma tahdonmuodostuksensa, oma intressinsä ja oikeutensa, mutta sen asema perustuu valtion tahtoon ja se on velvol-



linen täyttämään velvollisuutensa valtiota kohtaan. Kirjallisuuden mukaan julkisoikeudellinen yhdistys ei elä pelkästään omaa itseään varten vaan myös valtiota varten. Julkisoikeudellisia yhdistyksiä on siis kuvattu lakisääteistä tehtävää toteuttaviksi, yhdistyslain soveltamisen ulkopuolelle jätetyiksi yhdistyksiksi, joihin usein liittyy pakkojäsenyys ja pakollinen jäsenmaksu. Julkisoikeudellisen yhdistyksen perustaminen vaatii lainsäädäntötoimia samoin kuin sen purkaminen.

Ylioppilaskunnan lakkauttamisesta

Ylioppilaskuntien toiminta perustuu ylioppilaskunnan jäsenten itsehallintoon. Ylioppilaskuntien toiminta on itsenäistä suhteessa valtion- ja kuntahallintoon sekä yliopiston hallintoon.

Ylioppilaskunnan oikeudellisen aseman muuttaminen voidaan tehdä muuttamalla yliopistolakia ja/tai asetusta. Ylioppilaskunta ei oikeushenkilönä kuulu tässä suhteessa yleisesti yhdistyksiä koskevan perustuslaissa turvatun yhdistymisvapauden piiriin, johon vakiintuneesti on katsottu kuuluvan suoja yhdistyksen lakkauttamista ja toiminnan kieltämistä vastaan sekä yhdistysautonomia. Tästä johtuen ylioppilaskunnan jäsenyyttä ja asemaa koskevat muutokset voidaan tehdä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Ylioppilaskuntien itsehallinto ei siis ole turvattu perustuslaissa.

Toisaalta ylioppilaskunnan asema perustuu yliopiston asemaan ja niistä annettuun lainsäädäntöön, joten ylioppilaskunnan asemaa itsehallintoon oikeutettuna yhteisönä turvaa ainakin välillisesti perustuslakiin perustuva yliopiston itsehallinto-oikeuden suoja. Ylioppilaskunnan itsehallintoa myös rajoittaa ylioppilaskunta-asetuksessa säädetty rehtorin asema ylioppilaskunnan sääntöjen ja jäsenmaksun vahvistajana.

Ylioppilaskunnan luonnetta vakaana organisaationa kuvaa se, että ylioppilaskunta-asetuksessa tai KY:n säännöissä ei ole mitään viittauksia ylioppilaskunnan lakkauttamiseen tai purkamiseen liittyen.

Kuten yllä on sanottu, voidaan ylioppilaskuntien asemaan puuttua lainsäädäntöä muuttamalla. Lainsäädännössä ei kuitenkaan ole johdettavissa selkeitä linjauksia mitä tapahtuisi olemassa olevan ylioppilaskunnan omaisuudelle, mikäli yliopisto esimerkiksi yhdistettäisiin toiseen yliopistoon tai jopa lakkautettaisiin kokonaan. Yhteisöoikeudellisten periaatteiden mukaan olisi perusteltua, että omaisuus käytettäisiin tavalla tai toisella edelleen opiskelijoiden hyväksi, mutta täyttä varmuutta tästä ei ole. Asiaan täytynee kuitenkin ottaa kantaa tavalla tai toisella lainsäädäntöä muutettaessa.

Mikäli yliopistot yhdistettäisiin välittömästi yhdeksi innovaatioyliopistoksi, saattaisi lainsäätäjän kannalta looginen vaihtoehto olla yhdistää myös ylioppilaskunnat yhdeksi suureksi ylioppilaskunnaksi. Tällöin esimerkiksi omaisuutta tuskin automaattisesti korvamerkittäisiin tietyn alan opiskelijoiden käyttöön. Mahdolliset etukäteistoimenpiteet onkin siis syytä pohtia huolellisesti ennen kuin lainsäädännön muutoksiin ryhdytään.

Lakkautetuista ylioppilaskunnista

Lähihistoriassa on lakkautettu ainakin muutama sittemmin Helsingin yliopiston piiriin siirretty korkeakoulu ja samalla niiden ylioppilaskunnat eli eläinlääketieteellisen korkeakoulun ylioppilaskunta ("EKY"), Svenska social och kommunalhögskolanin ylioppilaskunta ("StudOrg") ja Kouvolan kieli-instituutin ylioppilaskunta. Kieli-instituutin ylioppilaskunta on yhdistysrekisterin asiakirjojen perusteella toiminut rekisteröitynä yhdistyksenä jo vuodesta 1972 alkaen, joten se ei ole yhteisönä suoraan verrattavissa muihin mainittuihin ylioppilaskuntiin.

Juridisesti ainakin EKY:n ja StudOrgin lakkauttaminen on tapahtunut kumoamalla niitä koskeva asetus. Aikanaan jokaisen ylioppilaskunnan asemasta oli säädetty omalla asetuksellaan eli niitä ei oltu koottu yhteen ylioppilaskunta-asetukseen. Asetusten kumoamisesta/muuttamisesta ei ole saatavilla vastaavaa lainvalmistelumateriaalia kuin lain tasoisista säännöksistä.

Olemme käyneet läpi jonkin verran materiaalia esimerkiksi HYY:n arkistosta ja niiden perusteella näyttää siltä, että kyseiset ylioppilaskunnat ovat jatkaneet toimintaansa itsenäisinä yhdistyksinä. Tosin StudOrg on rekisteröity yhdistyksenä vasta vuonna 2000, joten vuodesta 1984 se lie nee toiminut rekisteröimättömänä yhdistyksenä ilman virallista asemaa. Materiaalin perusteella on vaikuttanut siltä, että sekä viranomais- tasolla, että opiskelijajärjestöissä on ollut vallalla ajatus, jonka mukaan jokaisessa yliopistossa (tai korkeakoulussa) voi olla ainoastaan yksi ylioppilaskunta. Kaikki opiskelijat kuuluvat jäseninä tähän yhteen ylioppilaskuntaan. Asiakirjojen perusteella vaikuttaa siltä, että aikanaan on pyritty vaikuttamaan myös siihen, että lakkautettujen korkeakoulujen opiskelijat voisivat olla automaattisesti jäseniä sekä ylioppilaskunnassa, että oman alansa järjestössä. Tämä ei kuitenkaan ole mahdollista juridisesti vaikka käytännössä tilanne esimerkiksi tiettyjen tiedekuntajärjestöjen osalta voi muistuttaa automaatiojäsenyyttä. Lakkautettujen ylioppilaskuntien omaisuuden kohtalosta ei ole mainintoja löytämässämme materiaalissa, mutta voitaneen olettaa omaisuuden siirtyneen toimintaa jatkaneille yhdistyksille.



StudOrgin osalta on aikanaan (vuonna 1984) solmittu HYY:n kanssa sopimus, jonka perusteella StudOrgille on vuosittain palautettu merkittävä osuus sen opiskelijoiden maksamasta HYY:n jäsenmaksusta. Sopimus oli alunperin laadittu olemaan voimassa ennalta määräämättömän ajan ja sen tarkoituksena oli turvata StudOrgin taloudellista asemaa. Kyseinen sopimus on kuitenkin kohtuuttomana purettu HYY:n aloitteesta 2000-luvun alussa eli mihinkään pysyväisjärjestelyyn ei kyseisellä sopimuksella ole päästy.

Ylioppilaskuntien omaisuuden hallinnoinnista

Ylioppilaskunta-asetuksen mukaan ylioppilaskunnan päätösvaltaa käyttävät ylioppilaskunnan edustajisto ja hallitus siten kuin ylioppilaskunnan säännöissä tarkemmin määrätään. Hallinto- ja toimeenpanovaltaa käyttää hallitus.

Ylioppilaskunnan taloutta koskevissa asioissa voidaan ylioppilaskunnan päätös-, hallinto- ja toimeenpanovaltaa säännöissä määrättävällä tavalla siirtää edustajiston asettamalle toimielimelle. Toimielimen jäsenistä enintään puolet voidaan valita ylioppilaskunnan ulkopuolisista, talouselämään perehtyneistä henkilöistä. Puheenjohtajan tulee kuitenkin olla ylioppilaskunnan jäsen.

Kuten yllä sanotusta käy ilmi on lainsäädännössäkkin pidetty tärkeänä sitä, että ylioppilaskunnan asioissa (ml. talousasiat) päätösvaltaa käyttävät nimenomaan ylioppilaskunnan jäsenet. KY:n organisaatiossa taloutta ja omaisuudenhoitoa koskevissa asioissa käyttää päätös-, hallinto- ja toimeenpanovaltaa edustajiston ja hallituksen valitsema taloustoimikunta siten kuin säännöissä ja työjärjestyksissä tarkemmin säädetään.

Käytännön omaisuudenhoito voidaan luonnollisesti ulkoistaa laajastikin, mutta ylioppilaskunta-asetuksen mukaisesti päätösvaltaa on säilyttävä jäsenillä.

Säätiö

Opiskelijayhteisöjen piirissä esiintyy erinäinen määrä säätiöitä, jotka tavalla tai toisella tukevat opiskelijoiden tai opiskelijajärjestöjen toimintaa. Säätiöitä ovat perustaneet esimerkiksi yliopistot ja osakunnat tai useat ylioppilaskunnat yhdessä.

Säätiö määritellään useimmiten omaisuusmassaksi, joka on sijoitettu määrätarkoitukseen tai oikeammin määrätarkoitukseen käytettäväksi luovutetun omaisuuden hoitamista varten säätiölain säännösten mukaisesti perustetuksi itsenäiseksi oikeushenkilöksi. Säätiö on verraten

jäykkä organisaatiomuoto, jonka tarkoitus on sidottu toisin kuin esimerkiksi yhdistyksillä tai osakeyhtiöillä. Säätiöt ovat usein aktiivisia toimintayksiköitä eikä vain passiivisia omaisuusmassoja. Säätiö ei ole perinteisessä (yhteisöoikeudellisessa) mielessä yhteisö, eikä sillä ole esimerkiksi omistajia jäseniä tms. Säätiötä säädellään säätiölailla ja säätiöasetuksella.

Säätiötä perustettaessa on ymmärrettävä, että säätiölle luovutettu omaisuus on aidosti luovutettu ulkopuoliselle oikeushenkilölle eikä säätiöintiä voi perua. Mikäli säätiöimiseen päädytään, on asiaa syytä harkita tarkasti sillä toimenpide on monessa suhteessa peruuttamaton.

Säätiön perustaja ei lähtökohtaisesti voi jälkikäteen kontrolloida säätiötä vaan kyseessä on täysin erillinen yhteisö. Säätiöllä ei siis ole esimerkiksi omistajia samalla tavalla kuin osakeyhtiöllä. Säätiön perustaja määrää säätiötä perustettaessa säätiölle tarkoituksen ja säännöt, ja antaa hallitukselle (lähtökohtaisesti säätiön ainoalle toimielimelle) mandaatin toimia tarkoituksen mukaisesti sääntöjen edellyttämällä tavalla. Säännöissä on mahdollista antaa tarkkojakin määräyksiä hallituksen toiminnalle tai vaihtoehtoisesti jättää määräykset hyvinkin laveaksi. Mitä laveammat sääntömääräykset ovat, sitä vapaammat kädet hallituksella on järjestää toimintansa. Perustamisen jälkeen perustaja ei enää valvo säätiötä tai sen hallitusta kuin korkeintaan hallituksen nimittämisosoikeuden kautta. Säätiön hallituksen jäsenet eivät aja hallituksessa nimittäjänsä asiaa eivätkä ole sidottuja tämän määräykseen. Hallituksen jäsenen ainoa tehtävä on osallistua hallituksessa tarkoituksen toteuttamiseen. Säätiöiden toimintaa valvoo patentti- ja rekisterihallitus. Hallituksen lisäksi säätiöllä voi olla esimerkiksi hallintoneuvosto, mutta ehdottomasti tärkein toimielin on hallitus.

Säätiön tarkoituksen muuttaminen on jälkikäteen vaikeaa ja edellytykset ovat tiukat. SäätiöL 17 § mukaan se on mahdollista, mikäli säätiön varojen käyttäminen sille määrättyyn tarkoitukseen on mahdotonta, olennaisesti vaikeutunut, varojen vähyyden vuoksi tai muusta syystä kokonaan tai huomattavalta osalta hyödytöntä taikka lain tai hyvien tapojen vastaista. Uusi tarkoitus ei saa olennaisesti poiketa alkuperäisestä tarkoituksesta. Muuttaminen ei siis ole mahdollista, jos säättäjän tai hallituksen tahtotila muuttuu, säätiön olisi hyödyllisempää toteuttaa toista tarkoitusta, tarkoitus on turhan suppea, toimintaympäristö on muuttunut säätiön perustamisajankohdasta tai muissa vastaavissa tilanteissa.

Mikäli KY päätyisi siirtämään omaisuuttaan perustettavalle (tai olemassa olevalle) säätiölle on tämä täysin mahdollista. Säädekirjaan on mahdollista kirjata esimerkiksi, että säätiön varat on myös tulevaisuudessa käytettävä vain kauppatieteen opiskelijoiden hyväksi. On kuitenkin



huomattava, että mikäli omaisuuseriä siirretään säätiölle, on ne aidosti luovutettu pois KY:lta, eikä niitä saada jälkikäteen takaisin. Myös säätiön tarkoituksen laatiminen on tehtävä huolella ja hallituksen jäsenten nimitysprosessi on syytä laatia asianmukaiseksi.

Harkinnan arvoinen vaihtoehto on olisiko säätiön hallituksen valintaprosessi ja kokoonpano verrattavissa esimerkiksi nykyiseen taloustoimikuntaan.

Rahasto

KY:n ja muiden ylioppilaskuntien taseessa on eriteltyinä erilaisia rahastoja. KY:n pysyvien erillisrahastojen perustamisesta ja lakkauttamisesta päättää edustajisto 2/3 määräenemmistöllä. KY:n rahastot ovat siis ylioppilaskunnan kontrollissa eikä tässä ole tarkemmin käyty läpi miten kyseiset rahastot on muodostettu. Edustajistolla on kuitenkin ainakin juridinen valta päättää niiden lakkauttamisesta.

Rahastot ovat oikeudelliselta luonteeltaan usein niin sanottuja epäitsenäisiä säätiöitä. Epäitsenäinen säätiö jää säätiölain soveltamisen ja säätiöiden viranomaisvalvonnan ulkopuolelle. Epäitsenäinen säätiö syntyy useimmiten kun tietty omaisuus luovutetaan jollekin jo olemassa olevalle luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle käytettäväksi nimettyyn tarkoitukseen niin, että omaisuuden saajan on hoidettava luovutettua omaisuutta erillään muusta varallisuudestaan. Luovuttajan päätätävällässä on, laatiiko hän epäitsenäiselle säätiölle säännöt ja, jos laatii, mistä asioista niissä määrätään. Koska viranomaisvalvontaa ei ole, voi sääntöjen noudattamisen valvonta osoittautua käytännössä hankalaksi.

Innovaatioyliopistohankkeen yhteydessä ylioppilaskuntien mahdollisesti yhdistyessä voisi yksi vaihtoehto olla KY:n omaisuuden luovuttaminen uudelle ylioppilaskunnalle erillisenä "KY-rahastona", jonka käytöstä määrättäisiin ennakolta. Rahaston (-jen) perustaminen on säätiöintiä joustavampi vaihtoehto ja rahaston säännöt voitaisiin laatia sellaisiksi, että omaisuuden käyttötarkoitus voisi myöhemmin (esimerkiksi tiukan määräenemmistö päätöksen turvin) tarvittaessa muuttua.

Osakuntamalli

Eräiden ylioppilaskuntien yhteydessä toimii erilaisia osakuntia, jotka voivat olla joko yhdistyslain mukaan perustettuja ja toimivia yhdistyksiä tai yliopistoasetuksen mukaisia lähinnä ylioppilaskuntiin rinnastettavia julkisoikeudellisia yhteisöjä. Osakunnat eroavat ylioppilaskunnista muun muassa siinä, että niihin liittyminen on aina vapaaehtoista.